

Transformimi Digjital në Nivelin Lokal në Kosovë:

Roli i të Rinjve dhe përdorimi i Inteligjencës
Artificiale për qeverisje transparente

Dhjetor 2025

Transformimi Digjital në Nivelin Lokal në Kosovë:

Roli i të Rinjve dhe përdorimi i Inteligjencës
Artificiale për qeverisje transparente

Titulli: Transformimi Digjital në Nivelin Lokal në Kosovë:

Roli i të Rinjve dhe përdorimi i Inteligjencës Artificiale për qeverisje transparente

Botuar nga: Konrad Adenauer Foundation (KAS) in Kosovo

Design: Tedel (Faton Selani)

Qëndrimet e shprehura në këtë punim janë të autorëve dhe nuk pasqyrojnë medoemos qëndrimet e Konrad-Adenauer-Stiftung. Publikimi ka karakter informues dhe nuk lejohet të përdoret nga partitë politike apo nga kandidatët dhe mbështetësit e tyre për qëllime të fushatës elektorale.

Përmbajtja

Përmbledhje Ekzekutive	6
Hyrje	7
Kapitulli 1. Transformimi Digjital: Koncepti, Rëndësia dhe Nevoja	9
Kapitulli 2. Përdorimi i teknologjisë në nivelin lokal në Kosovë	17
Kapitulli III – Inteligjenca Artificiale për rritje të Transparencës në Nivel Lokal	23
Përfundime dhe Rekomandime	30
Referencat	32

Përmbledhje Ekzekutive

Ky punim synon të trajtoj një nga sfidat dhe mundësitë më të mëdha të administratës publike në Kosovë: transformimin digjital dhe përdorimin e inteligjencës artificiale (IA) për rritjen e transparencës, efikasitetit dhe përfshirjes qytetare në vendimmarrje, e me theks të veçantë në rritjen e transparencës dhe llogaridhënies.

Qëllimi është të ofrohet një pasqyrë analitike mbi gjendjen aktuale të digjitalizimit në komunat e Kosovës, rolin e të rinjve në procesin e inovacionit publik dhe potencialin e IA-së për modernizimin e qeverisjes.

Në vitet e fundit, Kosova ka përparuar në ndërtimin e platformave qendrore si e-Kosova, duke bërë të mundur dhjetëra shërbime online për qytetarët. Por niveli lokal – ku qytetarët ndërveprojnë më shpesh me institucionet – mbetet pas në zbatim.

Në anën tjetër, popullsia e re, që përbën mbi 50 % të popullsisë (Agjencia e Statistikave të Kosovës, 2024), është forca lëvizëse më e madhe për inovacion digjital që do të mund të arrihet përmes nismave “civic tech”, start-upeve lokale dhe ndërveprimit të sektorit publik me atë privat.

Ndër gjetjet kryesore të këtij punimi janë:

- Mungesa e një koherence strategjike në aspekt të digjitalizimit të shërbimeve në nivelin lokal,
- mungesë e pjesshme e transparencës së komunave karshi qytetarëve (vetëm një pjesë e tyre prezantojnë të dhënat e shpenzimeve)
- Potencial i pashfrytëzuar rinor – ndonëse rinia në Kosovë ka qasje dhe njohuri të mira të teknologjisë, komunat e Kosovës nuk arrijnë të përdorin këtë potencial në shërbim të rritjes së digjitalizimit të shërbimeve.
- IA si mundësi reale: për automatizim, analizë të buxheteve, përmirësim të ndërveprimit dhe rritje të transparencës (OECD, 2023; European Commission, 2024).

Në thelb, ky raport argumenton se transformimi digjital në nivelin lokal nuk është më vetëm çështje teknike, por politike dhe kulturore, që kërkon ndryshim të mënyrës së qeverisjes, bashkëpunim ndërmjet institucioneve dhe përfshirje të të rinjve në ndërtimin e shërbimeve publike.

Hyrje

Transformimi digjital nuk është më një prej opsioneve, ai është dshmuar si i domosdoshëm për epokën në të cilën jemi. Si proces i nxitur nga përdorimi gjithnjë e më i shpejtë e teknologjisë, ai mori rëndësi e hov sidomos gjatë periudhës së Covid-19, kur u pa nevoja për digjitalizim të proceseve si preventivë për përhapjen e pandemisë. Ndonëse i nisur shumë më parë, edhe për të rritur efikasitetin e punës, urgjenca e shkaktuar nga pandemia Covid-19 i dha një hov shtesë digjitalizimit dhe rëndësisë së tij.

Transformimi digjital dhe përdorimi i inteligjencës artificiale IA po shënojnë një nga ndryshimet më të mëdha strukturore në historinë moderne të shoqërisë njerëzore. Ajo që dikur ishte një debat mbi teknologjinë, sot është bërë realitet praktik që ndikon çdo aspekt të jetës — nga mënyra si qeveritë ofrojnë shërbime publike, tek mënyra si bizneset operojnë dhe si qytetarët ndërveprojnë me botën. Përdorimi strategjik i IA-së dhe automatizimit po e tejkalon kuptimin tradicional të “modernizimit” duke formësuar një model të ri zhvillimi që mbështetet në efikasitet, parashikim të nevojave, dhe vendimmarrje të bazuar në të dhëna. Shtetet që e kanë përqaftuar në kohë këtë proces — si Estonia, Danimarka apo Portugalia — kanë provuar se digjitalizimi nuk është vetëm çështje teknologjie, por një transformim kulturor dhe institucional që përmirëson transparencën, ul kostot dhe forcon lidhjen mes qytetarit dhe shtetit.

Në këtë kontekst, Kosova gjendet përpara një sfide dhe mundësie njëkohësisht. Ndërkohë që shumë vende evropiane po zbatojnë sisteme të avancuara të qeverisjes digjitale dhe po integrojnë inteligjencën artificiale në sektorë si arsimi, shëndetësia apo administrata publike, Kosova po bën hapat e parë drejt një transformimi të qëndrueshëm digjital. Investimet në infrastrukturë teknologjike, zhvillimi i platformave si e-Kosova, si dhe përpjekjet për integrim të IA-së në shërbimet publike janë sinjale pozitive, por procesi mbetet ende në faza fillestare të zhvillimit. Mungesa e strategjive të koordinuara, mangësitë në edukimin digjital (sidomos të zyrtarëve shtetëror) dhe kapacitetet e kufizuara institucionale janë faktorë që kërkojnë adresim për të mos mbetur pas në garën rajonale dhe evropiane.

Gjithsesi, potenciali është i madh. Kosova ka një popullatë të re, dinamike dhe të lidhur ngushtë me teknologjinë, që mund të shndërrohet në avantazh nëse orientohet drejt inovacionit dhe zhvillimit të zgjidhjeve digjitale. Përdorimi i inteligjencës artificiale mund të përmirësojë proceset administrative, të rrisë efikasitetin dhe të krijojë vende të reja pune në ekonomi të bazuara në dije. Në këtë kuadër, transformimi digjital nuk duhet parë si qëllim në vetvete, por si një mjet për të ndërtuar një shtet më transparent, më të drejtë dhe më konkurrues në rajon.

Kosova gjendet përpara një sfide dhe mundësie njëkohësisht. Ndërkohë që shumë vende evropiane po zbatojnë sisteme të avancuara të qeverisjes digjitale dhe po integrojnë inteligjencën artificiale në sektorë si arsimi, shëndetësia apo administrata publike, Kosova po bën hapat e parë drejt një transformimi të qëndrueshëm digjital.

Një ndër ndikimet më të rëndësishme të transformimit digjital lidhet edhe me fuqizimin e qytetarëve dhe mënyrën si ata marrin pjesë në proceset demokratike. Në një periudhë të përdorimit të shumtë të teknologjisë, është e nevojshme që edhe komunikimi qytetarë-institucion shtetëror t'i përshtatet atij.

Teknologjia, përfshirë platformat e pjesëmarrjes publike, konsultimet online dhe qeverisja e hapur, mund ta ofrojë qytetarin me institucionet më shumë se kurrë më parë.

Portale si e-Kosova, publikimi i të dhënave të hapura (open data) dhe përdorimi i inteligjencës artificiale për monitorimin e shpen-

zimeve publike janë hapa që mund ta forcojnë ndjeshëm këtë lidhje. Kur qytetarët kanë qasje të lehtë në informata, mundësi për të dhënë mendim dhe për të ndjekur në kohë reale vendimmarrjet, krijohet një kulturë e re pjesëmarrjeje — ku teknologjia nuk zëvendëson demokracinë, por e forcon atë duke e bërë më transparente, më të drejtë dhe më të afërt me njerëzit.

Në thelb, ky raport synon të analizojë gjendjen aktuale të transformimit digjital në komunat e Kosovës, të vlerësojë rolin e të rinjve në nxitjen e inovacionit publik lokal si dhe të hulumtoj mënyrat sesi IA mund të përdoret për qeverisje të hapur dhe efikase.

Transformimi Digjital: Koncepti, Rëndësia dhe Nevoja

1.1. Kuptimi dhe përmasat e transformimit digjital

Transformimi digjital është më shumë se modernizim teknologjik; është një proces ndryshimi strukturor, kulturor dhe institucional që ndikon mënyrën se si qeveritë ndërveprojnë me qytetarët dhe ofrojnë shërbime publike. Transformimi digjital në sektorin publik mund të konsiderohet edhe “adoptimi strategjik i teknologjisë për të rritur efikasitetin, transparencën dhe përfshirjen qytetare duke u bazuar në qasje të udhëhequra nga të dhënat”.

Në praktikë, transformimi digjital përfshin:

- dixhitalizimin e proceseve (kalimi nga formate fizike në elektronike);
- integrimin e sistemeve (ndërveprim ndërinstytucional);
- përdorimin e të dhënave për vendimmarrje;
- përfshirjen qytetare përmes platformave digjitale;
- sigurimin e privatësisë dhe mbrojtjen e të dhënave personale.

Nëse digjitalizimi është proces teknik, transformimi digjital është proces politik e organizativ, sepse kërkon ndryshim të kulturës së punës dhe mentalitetit burokratik (Gasco-Hernández, 2024). Në administratat moderne, kjo përfshin ndërthurjen e teknologjisë me leadershipin institucional, edukimin publik dhe rregullimin ligjor.

Në nivel lokal, ky transformim është veçanërisht i ndërlikuar: komunat kanë kapacitete më të kufizuara, por ndërveprojnë drejtpërdrejt me qytetarët. Prandaj, digjitalizimi lokal është shpesh barometri i besimit publik dhe i performancës së përgjithshme të qeverisjes.

1.2. Pse është i rëndësishëm për qeverisjen lokale dhe transparencën

Në kontekstin e Kosovës, transformimi digjital i komunave është faktor thelbësor për rritjen e efikasitetit, transparencës dhe llogaridhënies publike. Sipas Bankës Botërore (2024), përdorimi i teknologjive digjitale në financat publike lokale ul kostot administrative me dhe përmirëson saktësinë e raportimit financiar. Në të njëjtën linjë, Open Data Kosovo (2022) tregon se publikimi i të dhënave komunale në formate të hapura rrit ndërveprimin qytetar dhe besimin në institucionet lokale.

Përfitimet kryesore përfshijnë:

- Efikasitet dhe kursim kohe: qytetarët mund të marrin shërbime pa paraqitje fizike;
- Transparencë dhe përgjegjshmëri: vendimet, kontratat dhe buxhetet bëhen publike në kohë reale;
- Pjesëmarrje qytetare: platforma për konsultime publike e aplikacione për raportim problemesh forcojnë demokracinë vendore;
- Inovacion shërbimesh: përdorimi i mjeteve analitike ndihmon komunat të përshtatin politikatat ndaj nevojave lokale.

Për Kosovën, me një sektor publik të sfiduar shpeshherë nga mungesa e besimit publik, digjitalizimi mund të shërbejë si mjet për ndërtimin e integritetit dhe forcimin e lidhjes qytetar-institucion. Megjithatë, kjo kërkon një qasje të integruar ndërmjet nivelit qendror dhe lokal.

1.3. Parimet udhëheqëse të qeverisjes digjitale

Transformimi digjital, për të arritur rezultate sa më të mira e të jetë në frymë demokratike, duhet të ndërtohet mbi parime themelore të mirëqeverisjes, transparencës dhe mbrojtjes së të dhënave, të përfshira edhe në dokumentet e BE-së dhe organizatave tjera kredibile:

- Qytetari në qendër (user-centric): shërbimet duhet të dizajnohen sipas nevojave të përdoruesit, jo strukturës së administratës (European Commission, 2021).
- “Digital by default”: shërbimet publike duhet të ofrohen në mënyrë digjitale si opsion parësor, me alternativa për grupet pa qasje digjitale.
- Operim të ndërveprueshëm dhe standarde të hapura: sistemet e komunave duhet të komunikojnë mes vete dhe me agjencitë qendrore, përmes standardeve të përbashkëta.
- Siguri dhe privatësi: mbrojtja e të dhënave personale është thelbësore për besimin publik.
- Transparencë algoritmike dhe etike: çdo përdorim i teknologjive të avancuara duhet të jetë i kuptueshëm dhe i gjurmueshëm për qytetarët (European Commission, 2024).
- Përfshirje gjithëpërfshirëse: digjitalizimi nuk duhet të thellojë pabarazitë ekzistuese, por t'i zvogëlojë ato përmes qasjes universale (OECD, 2023).

Nëse këto parime zbatohen në mënyrë të qëndrueshme, digjitalizimi bëhet instrument i demokracisë, jo vetëm i efikasitetit administrativ. Kjo nënkupton që shërbimet nuk modernizohen thjesht teknologjikisht, por ristrukturohen sipas nevojave reale të qytetarëve, duke ulur barrën burokratike dhe rritur transparencën. Qasja user-centric, ndërveprueshmëria, mbrojtja e të dhënave dhe transparenca algoritmike krijojnë një sistem ku qytetari trajtohet si palë e barabartë, jo si subjekt që duhet të përshtatet me sistemin. Sa më të harmonizuara të jenë këto parime, aq më i

vogël bëhet rreziku që inovacionet digjitale të prodhojnë përjashtim, pabarazi apo kontroll të panevojshëm. Në praktikë, kjo do të thotë administratë që merr vendime më shpejt, më drejtë dhe më hapur — duke e pozicionuar qytetarin në qendër të procesit.

1.4. Korniza evropiane: Digital Decade 2030 dhe Agjenda Digjitale Ballkanike

Parlamenti Evropian dhe Këshilli i Bashkimit Evropian, në Dhjetor 2022, kanë marr vendimin për themelimin e Programit të Politikës së dekadës digjitale 2023 (Digital Decade Policy Programme). Përmes këtij e dokumenteve tjera strategjike, Bashkimi Evropian, në vitet e fundit e kanë vendosur digjitalizimin si shtyllë të re të zhvillimit socio-ekonomik për dekadën 2020–2030. Dekada Digjitale 2030 (Digital Decade 2030), miratuar nga Komisioni Evropian përkufizon katër objektiva strategjike:

- aftësi digjitale për 80 % të popullsisë;
- infrastruktura e sigurt dhe lidhje 5G për të gjithë;
- dixhitalizim i plotë i institucioneve publike;
- bizneset të adoptojnë teknologji të avancuara si AI e cloud (European Commission, 2021).

Kosova, megjithëse jo anëtare e BE-së, është përfshirë në Agjendën Digjitale të Ballkanit Perëndimor, të mbështetur nga BE dhe RCC (2021). Kjo agjendë synon harmonizimin e politikave kombëtare me standardet evropiane, zhvillimin e kapaciteteve digjitale dhe ndërtimin e një tregu të përbashkët digjital rajonal.

Në këtë kuadër, raportet e ndryshme konfirmojnë se Kosova ka avancuar në ndërtimin e platformave digjitale kombëtare (si e-Kosova), por ka vonesa në nivelin lokal, sidomos në unifikimin e standardeve të të dhënave dhe në ndërtimin e kapaciteteve për siguri kibernetike.

1.5. Shembuj evropianë të praktikave të mira

Për të kuptuar rrugën që duhet ndjekur, është e dobishme të analizohen modelet që kanë arritur rezultate të matshme.

Estonia përfaqëson modelin më të suksesshëm global të një shteti që ka arritur ta ndërtojë qeverisjen digjitale si pjesë thelbësore të identitetit të tij kombëtar. Platforma X-Road, e cila është shtylla e gjithë sistemit digjital, mundëson ndërlidhjen e mbi 900 institucioneve publike dhe private, duke lejuar shkëmbimin automatik dhe të sigurt të të dhënave në kohë reale. Kjo infrastrukturë ka eliminuar burokracinë klasike, ka rritur transparencën dhe ka ulur ndjeshëm korrupsionin, pasi çdo ndërveprim i qytetarit me shtetin lë gjurmë elektronike të verifikueshme. Për shembull, lindjet regjistrohen automatikisht në sistem pa pasur nevojë për paraqitje fizike, ndërsa recetat mjekësore, taksat dhe regjistrimet e pronës kryhen të gjitha online përmes ID-së digjitale personale të çdo qytetari.

Një tjetër element kyç i suksesit të Estonisë është koncepti i “qytetarit digjital” (e-Residency), që u mundëson edhe jo-banuesve të krijojnë biznese dhe të menaxhojnë transaksione në BE pa qenë fizikisht në territorin estonez. Deri në vitin 2024, mbi 100,000 persona nga 170 vende kanë aplikuar për statusin e e-Resident, duke kontribuar në ekonomi përmes taksave dhe inovacionit digjital (Estonian e-Governance Academy, 2024). Ky program ka zgjeruar ndikimin e Estonisë përtej kufijve të saj, duke e pozicionuar si një qendër globale për start-up-e dhe sipërmarrje të bazuara në teknologji.

Për më tepër, qeveria estoneze ka investuar në edukimin digjital dhe sigurinë kibernetike si baza të transformimit të qëndrueshëm. Që nga arsimi fillor, nxënësit mësojnë programim dhe përdorim të sigurt të internetit, ndërsa qeveria operon një nga sistemet më të avancuara të mbrojtjes kibernetike në Evropë. Pas sulmeve kibernetike të vitit 2007, Estonia krijoi Qendrën e Ekselencës për Mbrojtje Kibernetike të NATO-s në Tallinn, duke u bërë lider në ndër-

timin e qëndrueshmërisë digjitale. Kjo qasje gjithëpërfshirëse — që kombinon infrastrukturën teknologjike, kornizën ligjore, arsimin dhe sigurinë — ka bërë që Estonia të konsiderohet sot si shteti me administratën me digjitale në botë, me 99% të shërbimeve qeveritare të qasshme online.

Portugalia ka ndërtuar një nga iniciativat më gjithëpërfshirëse të modernizimit administrativ në Evropë përmes programit SIMPLEX, i cili ka nisur në vitin 2006 dhe është përditësuar në mënyrë të vazhdueshme (SIMPLEX+, SIMPLEX 2021, etj.). Ky program synon të thjeshtojë proceset burokratike, të ulë kostot administrative dhe të përmirësojë përvojën e qytetarëve dhe bizneseve në ndërveprim me administratën publike. Përmes digjitalizimit të shërbimeve dhe eliminimit të dokumentacionit të panevojshëm, SIMPLEX ka reduktuar mbi 200 procedura administrative dhe ka krijuar një kulturë të re të efikasitetit publik. Një shembull konkret është projekti “Nascer Cidadão” (Lind si Qytetar), që lejon regjistrimin e fëmijës në maternitet menjëherë pas lindjes, pa pasur nevojë për vizita të mëvonshme në zyrat e gjendjes civile.

Një tjetër shembull domethënës është “Empresa na Hora” (Biznesi për një orë), një platformë që mundëson regjistrimin e një kompanie brenda pak minutash, krahasuar me disa javë që kërkoheshin më parë. Kjo masë ka pasur ndikim të drejtpërdrejtë në nxitjen e sipërmarrjes, veçanërisht për start-up-et dhe bizneset e vogla e të mesme. Për më tepër, qeveria portugeze ka integruar platformën ePortugal, e cila funksionon si një “one-stop shop” digjital për të gjitha shërbimet publike — nga aplikimet për dokumente identiteti deri te deklaratat tatimore dhe licencat e ndërtimit. Kjo ka ndihmuar që qytetarët të kursejnë kohë, ndërsa administrata të përqendrohet në ofrimin e shërbimeve me vlerë të shtuar.

Rezultatet janë të dukshme: sipas Komisionit Evropian, programi SIMPLEX ka rritur kënaqësinë e qytetarëve, ka përmirësuar transparencën dhe ka ndihmuar në forcimin e besimit ndaj institucioneve publike. Portugalia

Estonia përfaqëson modelin më të **suksesshëm** global të një shteti që ka arritur ta ndërtojë qeverisjen digjitale si pjesë thelbësore të identitetit të tij kombëtar. Platforma X-Road, e cila është shtylla e gjithë sistemit digjital, mundëson ndërlidhjen e mbi **900 institucioneve publike dhe private**, duke lejuar shkëmbimin automatik dhe të sigurt të të dhënave në kohë reale.

është tashmë një nga vendet më të vlerësuara në indekset evropiane për qeverisje digjitale, duke konfirmuar se digjitalizimi nuk ka të bëjë vetëm me teknologjinë, por me një ndryshim kulturor në mënyrën se si shteti komunikon dhe bashkëvepron me qytetarin. Përmes SIMPLEX, Portugalia ka treguar se thjeshtimi administrativ është po aq i rëndësishëm sa inovacioni teknologjik në vetvete — një model që shumë vende të BE-së e kanë nisur ta ndjekin.

Danimarka ka implementuar parimin “digital by default”: çdo komunikim zyrtar me shtetin kryhet në mënyrë elektronike përmes portalit qendror borger.dk, i cili shërben si pika unike e aksesit për shërbimet publike, dokumentet personale, praktikatat tatimore dhe komunikimin me administratën lokale e qendrore. Kjo qasje e detyrueshme për të gjithë qytetarët dhe bizneset ka krijuar një administratë që funksionon pothuajse tërësisht online, pa dokumente fizike dhe pa procedura të panevojshme, duke e bërë Danimarkën një nga vendet më të digjitalizuara në botë.

Sipas OECD (2023), ky standard ka reduktuar ndjeshëm kostot operative të shtetit, ka shkurrtuar kohën e përpunimit të kërkesave dhe ka kursyer qindra miliona euro në vit përmes eliminimit të komunikimit fizik dhe menaxhimit manual të dokumenteve. Integrimi i platformave si NemID dhe tashmë MitID ka krijuar një sistem identifikimi të sigurt, që garanton verifikim të fortë për çdo ndërveprim digjital — nga nënshkrimet elektronike deri te aksesimi i të dhënave personale.

Mbi këtë bazë, Danimarka ka ndërtuar një kulturë administrative ku efikasiteti kombinohet me transparencën: qytetari ka qasje të menjëhershme në shërbime, ndërsa shteti monitoron më lehtë proceset dhe përgjigjet më shpejt ndaj kërkesave. Përtej kursimeve financiare, modeli danez ka treguar se digjitalizimi i plotë i komunikimit me administratën nuk është vetëm çështje teknologjike, por transformim rrënjësor i mënyrës se si shteti e koncepton marrëdhënien me qytetarin — duke e bërë procesin publik më të qartë, më të drejtëpërdrejtë dhe më të aksesueshëm.

1.6. Faktorët e suksesit dhe pengesat tipike

Në nivel ndërkombëtar, hulumtimet e OECD (2023) dhe Bankës Botërore (2024) tregojnë se transformimi digjital funksionon vetëm kur vendet ndërtojnë një vizion të qartë politik, krijojnë institucione të koordinuara me mandatat të prerë dhe investojnë në infrastrukturë moderne me standarde të ndërveprueshme. Edukimi dhe trajnimi i shërbyesve civilë luajnë rol vendimtar, po ashtu edhe përfshirja e qytetarëve në dizajnimin e shërbimeve — sepse sistemi digjital nuk mund të jetë efektiv nëse nuk pasqyron realitetin e përdoruesve.

Megjithatë, këto analiza theksojnë se progresi shpesh pengohet nga mungesa e financimit të qëndrueshëm, varësia nga projekte afatshkurtra të donatorëve dhe fragmentimi institucional që krijon “silo” të ndara të të dhënave.

Kosova ka një nga popullsitë **më të reja** në Evropë – **rreth 50 % e qytetarëve** janë **nën moshën 30 vjeç** (Agjencia e Statistikave të Kosovës, 2024). Ky realitet demografik

krijon një avantazh unik: të rinjtë zotërojnë aftësi të avancuara teknologjike, kreativitet dhe fleksibilitet për të drejtuar transformimin digjital.

Rezistenca e brendshme e administratës ndaj ndryshimit dhe kapacitetet e kufizuara për sigurinë dhe privatësinë e të dhënave e zbehin edhe më shumë efektin e çdo iniciative digjitale.

Në Kosovë, sipas vlerësimeve të MAPL (2023) dhe UNDP Kosovo (2025), shumica e këtyre pengesave janë të pranishme dhe shpesh shfaqen në mënyrë të përsëritur në çdo nivel të administratës. Pjesa më e madhe e iniciativave digjitale mbeten të kufizuara në eksperimente pilot të mbështetura nga donatorët, që funksionojnë përkohësisht dhe zakonisht nuk integrohen në sistemin institucional pasi projekti përfundon. Kjo krijon një realitet ku shërbimet digjitale janë të fragmentuara, me standarde të ndryshme, me platforma që nuk komunikojnë mes vete dhe me kapacitete teknike që lihen në pritje të fazës së radhës së financimit nga jashtë.

Në nivel praktik, mungesa e buxheteve të qëndrueshme për mirëmbajtje dhe zhvillim të platformave digjitale e bën të pamundur që komunat t'i përditësojnë shërbimet sipas nevojave reale të qytetarëve. Fragmentimi institucional vazhdon të pengojnë ndërveprueshmërinë, ndërsa kultura e rezistencës brenda administratës e ngadalëson çdo hap drejt digjitalizimit të proceseve të brendshme. Kapacitetet për siguri kibernetike — sidomos në nivel lokal — mbeten minimale, gjë që rrit rrezikun operacional dhe kufizon besimin e qytetarëve në shërbimet online.

Megjithatë Kosova ka tashmë zhvilluar platforma të mirë qëndrore si e-Kosova, e cila po përditësohet rregullisht me shërbime të reja që rrisin transparencën e shkurtojnë procedurat administrative, duket që mungon zinxhiri i brendshëm institucional që garanton funksionim të unifikuar nga ministritë deri te komunat. Pa standarde të përbashkëta, pa koordinim strategjik dhe pa investim serioz në njerëz dhe procese, digjitalizimi nuk do të arrij synimin e caktuar, atëherë transformimi do të shërbimet ndaj qytetarëve ofrohen.

1.7. Roli i të rinjve në procesin e transformimit digjital

Kosova ka një nga popullsitë më të reja në Evropë – rreth 50 % e qytetarëve janë nën moshën 30 vjeç (Agjencia e Statistikave të Kosovës, 2024). Ky realitet demografik krijon një avantazh unik: të rinjtë zotërojnë aftësi të avancuara teknologjike, kreativitet dhe fleksibilitet për të drejtuar transformimin digjital.

Programet e UNICEF Kosovo (2021) dhe UNDP Kosovo (2022) kanë treguar se kur të rinjtë përfshihen në bashkë-krijimin e aplikacioneve digjitale për komunat – si në rastin e projekteve *Techstitution* dhe *Digital Skills for Local Governance* – rezultatet janë konkrete: rritje transparence, përmirësim shërbimesh dhe zhvillim i aftësive profesionale.

Në shumë komuna, të rinjtë kanë kontribuar drejtpërdrejt në zhvillimin e portaleve të ankesave online, aplikacioneve për monitorimin e buxhetit komunal dhe nismave të “open data” që i bëjnë të dhënat publike më të qasshme dhe të përdorshme. Ky angazhim nuk modernizon vetëm shërbimet, por forcon edhe kapitalin social dhe ndërtimin e besimit ndërmjet brezit të ri dhe institucioneve, sepse të rinjtë nuk mbesin vetëm konsumues pasivë të shërbimeve, por bashkë-krijues të tyre.

Në nivel strategjik, integrimi i të rinjve në transformimin digjital kërkon që ata të përfshihen në mënyrë sistematike në politikat komunale të inovacionit, të kenë qasje në programe të qëndrueshme trajnimi dhe praktikash profesionale në fushën e IT-së publike dhe të mbështeten përmes krijimit të Laboratorëve Rinorë të Inovacionit Digjital (Digital Youth Labs) në çdo rajon. Këta laboratorë, të mbështetur nga MAPL dhe partnerët ndërkombëtarë, do ta kthenin energjinë dhe kreativitetin rinor në kapacitete konkrete institucionale, duke e lidhur më ngushtë transformimin digjital me nevojat dhe vizionin e brezit të ri.

1.8. Përmbledhje

Transformimi digjital është një proces politik dhe shoqëror, jo vetëm teknologjik. Ai kërkon qasje të unifikuar ndërmjet nivelit qendror dhe atij lokal, investim në njerëz dhe rritje të besimit publik përmes transparencës. Kosova ka nisur këtë rrugë përmes platformave qendrore dhe projekteve pilot komunale, por mungon ende korniza strategjike kombëtare që ta orientojë procesin në mënyrë të koordinuar. Roli i të rinjve është i pazëvendësueshëm: ata janë agjentët natyralë të ndryshimit digjital, dhe përfshirja e tyre sistematike do të garantojë që shërbimet publike të mos jenë vetëm digjitale, por edhe të përshtatura për qytetarët e shekullit XXI.

Pa një kornizë të qartë kombëtare, digjitalizimi rrezikon të zhvillohet në mënyrë të pabarabartë, ku disa sektorë dhe komuna ecin përpara, ndërsa të tjerat mbesin prapa. Platformat qendrore mund të funksionojnë teknikisht mirë, por nëse nuk ka standarde të unifikuara, mjetet të mjaftueshme financiare dhe ekipe të trajnuara në nivel lokal, shërbimet digjitale nuk do të jenë një lehtësim real për qytetarin. Po ashtu, pa rregulla të forta dhe kapacitete për siguri kibernetike dhe mbrojtje të të dhënave, çdo problem teknik ose rrjedhje informacioni e dëmton direkt besimin publik dhe e bën më të vështirë adoptimin e shërbimeve online.

Një qasje serioze ndaj transformimit digjital në Kosovë do të duhej të lidhte qartë vizionin politik në nivel qendror me kapacitetet konkrete në nivel lokal dhe me rolin aktiv të të rinjve. Kjo do të nënkuptonte planifikim afatgjatë, buxhetet të qëndrueshme, koordinim real ndërmjet institucioneve dhe përfshirje të qytetarëve në dizajnimin e shërbimeve. Vetëm nëse këto elemente punojnë së bashku, shërbimet publike digjitale mund të shihen nga qytetarët si mjet që u kursen kohë, ulen stresin administrativ dhe rrit llogaridhënien e institucioneve, jo si një formë tjetër burokracie e veshur me teknologji.

**Përdorimi i
teknologjisë në nivelin
lokal në Kosovë**

Në praktikë, funksionimi i administratës lokale dominohet ende nga **strukturat tradicionale burokratike**, me ndërlidhshmëri të lartë me ministritë për burime dhe mbikëqyrje ligjore. Kjo ndikon drejtpërdrejt në aftësinë e komunave për të zbatuar projekte digjitale, pasi shumë prej tyre **nuk kanë njësi të specializuara për ICT** ose personel të trajnuar në menaxhimin e të dhënave (UNDP Kosovo, 2025).

2.1. Funksionimi i Administratës Lokale në Kosovë

Sistemi i qeverisjes lokale në Kosovë është ndërtuar mbi parimin e vetëqeverisjes lokale të përcaktuar nga Ligji Nr. 03/L-040, i cili garanton autonomi organizative, financiare dhe administrative për 38 komunat e vendit. Komunat kanë kompetenca në fusha kyçe si arsimi fillor dhe i mesëm, shëndetësia primare, mbrojtja e mjedisit, planifikimi hapësinor dhe zhvillimi ekonomik lokal (MAPL, 2023).

Në praktikë, funksionimi i administratës lokale dominohet ende nga strukturat tradicionale burokratike, me ndërlidhshmëri të lartë me ministritë për burime dhe mbikëqyrje ligjore. Kjo ndikon drejtpërdrejt në aftësinë e komunave për të zbatuar projekte digjitale, pasi shumë prej tyre nuk kanë njësi të specializuara për ICT ose personel të trajnuar në menaxhimin e të dhënave (UNDP Kosovo, 2025).

Digjitalizimi në nivel komunal në Kosovë po zhvillohet me ritme të pabarabarta dhe shpesh pa një qasje të përbashkët strategjike. Hulumtimet tregojnë se disa komuna më të mëdha kanë avancuar në krijimin e shërbimeve elektronike – si aplikime online, pagesa digjitale apo raportimi i problemeve në terren – kryesisht falë mbështetjes së projekteve të financuara nga partnerët ndërkombëtarë (D4D, 2025). Megjithatë, një numër i madh komunash më të vogla vazhdojnë të mbeten prapa për shkak të mun-

gesës së kapaciteteve teknike, stafit të trajnuar dhe fondeve të brendshme për zhvillim dhe mirëmbajtje të sistemeve digjitale.

Në nivel qendror, problemet strukturore janë po aq evidente. Analizat e fundit theksojnë se sistemet ekzistuese shpesh nuk komunikojnë mes vete, se ka mangësi të vazhdueshme teknike dhe se investimet në infrastrukturë dhe trajnime janë të pamjaftueshme për të mbështetur një transformim digjital të qëndrueshëm (FOL, 2024). Po ashtu, niveli i ulët i përdorimit të shërbimeve online nga qytetarët tregon se sfida nuk është vetëm teknike, por edhe kulturore dhe organizative.

Kur këtyre pengesave u shtohet fakti që shumica e komunave nuk planifikojnë buxhete të rregullta për zhvillim dhe mirëmbajtje, del qartë se digjitalizimi mbetet kryesisht i varur nga projekte të përkohshme të donatorëve. Kjo prodhon një proces të fragmentuar, të paqëndrueshëm dhe të ekspozuar ndaj ndërprerjes sapo përfundon financimi, duke e penguar ndërtimin e një arkitekture të qëndrueshme dhe funksionale të shërbimeve publike digjitale.

2.2. Infrastruktura teknologjike dhe investimet

Infrastruktura teknologjike është parakusht për çdo proces digjital. Sipas Agjencisë së Ko-

munikimeve Elektronike dhe Postare (ARKEP, 2024), mbulimi me rrjet broadband në Kosovë ka arritur mbi 97 % në nivel kombëtar, por cilësia dhe shpejtësia ndryshojnë ndjeshëm midis komunave urbane dhe atyre rurale. Komunitetet e mëdha, si Prishtina, Peja, Prizreni dhe Ferizaj, kanë qasje në serverë të dedikuar dhe infrastrukturë cloud, ndërsa komunitetet më të vogla përdorin shpesh zgjidhje bazë, pa kopje rezervë apo siguri të të dhënave (UNDP Kosovo, 2025).

Në shumë raste, sistemet komunale funksionojnë në mënyrë të izoluar ("stand-alone"), pa komunikim me bazat qendrore të të dhënave, gjë që pengon analizën dhe raportimin e të dhënave. OECD (2023) thekson se mungesa e interoperabilitetit është një nga pengesat strukturore më të zakonshme në administratat në tranzicion.

Në Kosovë, kjo mungesë shkëmbimi të të dhënave mes komunave dhe ministrive krijon dyfishim të informacionit dhe rrit mundësitë për gabime administrative. Në aspektin e investimeve komunat e Kosovës investojnë shumë më pak në shërbime të ICT sesa mesatarja e vendeve të BE-së (raporti në % të buxhetit). Për pasojë, komunat shpesh fokusohen në mbulimin e nevojave bazë (hardware, mirëmbajtje), jo në inovacion digjital apo trajnime të stafit.

2.3. Shërbimet kryesore digjitale ekzistuese

Platforma kombëtare e-Kosova (lansuar në 2021) ofron mbi 100 shërbime online në nivel qendror (Qeveria e Kosovës, 2024). Megjithatë, një pjesë e konsiderueshme e shërbimeve komunale mbeten të padigjitalizuara, ndonëse ky është një proces në vijim e me rezultate konkrete të shpeshta, edhe pse të ngadalshme karshi dinamikave globale.

Sipas vlerësimeve, jo të gjitha komunat kanë portale funksionale që lejojnë ndërveprim dypalësh (p.sh. aplikim, ndjekje statusi, pagesë

online). Për një kohë të gjatë, komunat nuk kanë pasur portale bazë funksionale ndërsa edhe tash, një pjesë e konsiderueshme e tyre nuk i përditësojnë të dhënat në kohë reale.

2.4. Transparenca dhe qasja në informacion

Transparenca është një nga dimensionet ku digjitalizimi mund të ketë ndikimin më të drejtpërdrejtë. Ligji për Qasje në Dokumente Publike (Nr. 06/L-081) detyron publikimin proaktiv të dokumenteve si buxhetet, kontratat dhe vendimet komunale. Megjithatë, organizatat e ndryshme raportojnë se zbatimi i tyre është i pjesshëm. Vetëm disa komuna publikojnë rregullisht dokumentet kryesore në faqet e tyre, dhe në shumë raste ato publikohen në formate PDF jo të lexueshme për analizë.

Përfundime pozitive janë komunat që bashkëpunojnë me OJQ-të lokale për publikim të hapur të të dhënave. Këto iniciativa kanë rritur interesin e qytetarëve dhe kanë përmirësuar monitorimin e llogaridhënies, por mbeten të kufizuara në shkallë.

Në një nivel më të gjerë, transparenca digjitale kërkon jo vetëm teknologji, por kulturë institucionale të hapur. Për këtë, zyrtarët e lartë komunal, duhet të kenë vullnet për punë transparente ndaj qytetarëve dhe raportim në kohë reale. Kjo do të rriste pjesëmarrjen aktive të qytetarëve në vendimmarrje dhe angazhimin e tyre për një qeverisje më efikase.

2.5. Siguria kibernetike dhe mbrojtja e të dhënave

Rritja e përdorimit të teknologjisë në administratën publike shoqërohet me rreziqe të reja për sigurinë e informacionit. Rritja e përdorimit të teknologjisë në administratën publike ka ekspozuar institucionet ndaj një spektri gjithnjë e më të gjerë rreziqesh kibernetike. Analizat e sigurisë tregojnë se institucionet publike

në Kosovë përballen rregullisht me sulme si phishing, malware, ransomware dhe tentativa për komprometim të sistemeve qeveritare (KCSS, 2024). Për më tepër, vërehet një rritje e incidenteve që synojnë infrastrukturën kritike dhe platforma të ndryshme institucionale, duke përfshirë edhe nivelin lokal, si rezultat i dobësive teknike dhe kapaciteteve të kufizuara për reagim (DCAF, 2022). Këto sfida theksojnë nevojën për rritje të investimeve në siguri kibernetike, standardizim të procedurave, dhe përgatitje më të mirë të stafit administrativ për të menaxhuar incidente dhe për të mbrojtur të dhënat publike.

Shumë komuna nuk kanë personel të specializuar në siguri kibernetike.

Kjo situatë kërkon një qasje të menjëhershme dhe më të strukturuar ndaj sigurisë kibernetike, e cila të forcojë kapacitetet institucionale për menaxhimin e incidenteve, të krijojë mekanizma funksionalë të reagimit në nivel rajonal dhe të sigurojë integrimin real të komunave në arkitekturën kombëtare të mbrojtjes digjitale. Aktualisht, Kosova ka miratuar Strategjinë për Sigurinë Kibernetike 2023–2027, por fokusi i saj mbetet kryesisht në institucionet qendrore, duke lënë hapësira të mëdha të pambuluara në nivel lokal.

Pa shtrirjen e këtyre mekanizmave të komunat — të cilat menaxhojnë një numër të madh shërbimesh publike dhe procese administrative — digjitalizimi nuk mund të jetë as i qëndrueshëm dhe as i besueshëm. Rritja e kapaciteteve profesionale, standardizimi i procedurave të reagimit dhe qasja e koordinuar ndërmjet nivelit qendror dhe atij lokal janë thelbësore për të ndërtuar një infrastrukturë digjitale që i reziston rreziqeve dhe që krijon besim te qytetarët.

2.6. Kapacitetet njerëzore dhe kultura organizative

Një nga faktorët më kritikë në transformimin digjital është aftësia njerëzore për ta përqafuar ndryshimin. Në shumicën e komunave, departamentet e teknologjisë përbëhen nga 1–2 zyrtarë që fokusohen në mirëmbajtje, jo në inovacion. Në shumë raste, projektet digjitale varen nga një individ i vetëm, çka krijon varësi institucionale dhe rrezik vazhdimësie.

Një pjesë e madhe e zyrtarëve lokalë nuk kanë marrë trajnim formal për përdorimin e platformave digjitale, ndërsa shumë prej tyre kanë mungesë të udhëzimeve të qarta për përdorimin e të dhënave. Në shumë komuna, frika nga gabimet teknike ose përgjegjësia ligjore ndikon që zyrtarët të shmangin iniciativat digjitale. Kjo nënvizon nevojën për udhëheqje transformuese që motivon stafin dhe vendos kultura të reja pune të bazuara në inovacion, transparencë dhe bashkëpunim.

2.7. Pjesëmarrja e të rinjve dhe aftësitë digjitale

Kosova ka potencial të jashtëzakonshëm njerëzor përmes rinisë së saj. Sipas Agjencisë së Statistikave të Kosovës (2024), rreth 50 % e popullsisë është nën moshën 30 vjeç. Kjo popullatë është një burim i madh për transformimin digjital lokal, nëse përfshihet në mënyrë strategjike.

Programe si Techstitution (UNICEF, 2021) dhe Digital Skills for Local Governance (UNDP, 2022) kanë treguar se të rinjtë mund të kontribuojnë realisht në modernizimin e administratës. Për shembull, gjatë projektit *Techstitution*, studentë të universitetit të Prishtinës zhvilluan aplikacione që ndihmuan komunat të përmirësojnë transparencën e buxhetit dhe menaxhimin e ankesave qytetare. Në *Digital Skills Project*, të rinjtë janë trajnuar për të ndërtuar prototipe të shërbimeve online dhe për të mbështetur komunat në publikimin e të dhënave.

Sfida kryesore e transformimit digjital

në nivel lokal në Kosovë është **mungesa e një vizioni të përbashkët** që e lidh qartë nivelin qendror me atë komunal. Për

shkak se nuk ka një strategji të unifikuar që udhëheq procesin, komunat shpesh zhvillojnë iniciativa të izoluara dhe të pakoordinuara mes vete.

Megjithatë, këto nisma janë të kufizuara në disa komuna urbane dhe mungon një mekanizëm kombëtar që i institucionalizon këto praktika.

Një zgjidhje e mundshme është krijimi i Digital Youth Labs, hapësira bashkëpunuese mes komunave, universiteteve dhe OJQ-ve për zhvillim të aplikacioneve publike me përfshirje të të rinjve (RCC, 2021).

2.8. Pengesat kryesore strukturore dhe institucionale

Sfida kryesore e transformimit digjital në nivel lokal në Kosovë është mungesa e një vizioni të përbashkët që e lidh qartë nivelin qendror me atë komunal. Për shkak se nuk ka një strategji të unifikuar që udhëheq procesin, komunat shpesh zhvillojnë iniciativa të izoluara dhe të pakoordinuara mes vete. Ky fragmentim reflektohet edhe në aspektin teknik: secila komunë përdor platforma të ndryshme, pa standarde të përbashkëta për ndërveprueshmëri, çka e pamundëson ndërtimin e një infrastrukture të integruar digjitale në nivel vendi. Në shumë raste, projektet digjitale realizohen përmes mbështetjes së donatorëve dhe mbeten pilotë të përkohshëm, pa u shndërruar në politika të qëndrueshme ose në shërbime të institucionalizuara.

Për më tepër, komunat operojnë me buxhete të kufizuara dhe vështirë sigurojnë fonde të rregullta për mirëmbajtjen dhe përditësimin e sistemeve që kanë vënë në funksion. Edhe kapacitetet

njerëzore janë të kufizuara: administrata lokale shpesh nuk ka trajnimet e nevojshme për menaxhimin e teknologjive të reja, çka krijon varësi nga ekspertë të jashtëm ose nga një numër shumë i vogël zyrtarësh teknikë brenda komunave. Në këtë kontekst, mungesa e koordinimit mes institucioneve kyçe në nivel qendror dhe atyre lokale e dobëson më tej qëndrueshmërinë e transformimit digjital, ndërsa mungesa e standardeve të qarta për të dhënat e hapura dhe sigurinë kibernetike e rrit ekspozimin ndaj rreziqeve dhe gabimeve administrative.

Të gjitha këto elemente tregojnë qartë se procesi i digjitalizimit në nivel lokal mbetet i brishtë dhe i paqëndrueshëm, pikërisht sepse nuk mbështetet në një kuadër ligjor, institucional dhe financiar të qëndrueshëm që do të mundësonte zhvillim afatgjatë dhe shërbime digjitale të besueshme për qytetarët.

Administrata në Kosovë ndodhet në një fazë të qartë tranzicioni digjital, ku përparimet kanë qenë të dukshme, por ende të pakoordinuara dhe pa një vizion të përbashkët kombëtar që t'i udhëheqë. Ndërgjegjësimi për nevojën e modernizimit është rritur ndjeshëm, por kapacitetet teknike, njerëzore dhe financiare të komunave vazhdojnë të jenë të kufizuara, duke e bërë digjitalizimin më shumë përjashtim sesa praktikë të konsoliduar.

Përballë presioneve të rritura për ofrim të shërbimeve më efikase, shumë komuna po përpiqen të adoptojnë modele dhe praktika ndërkombëtare, por pa standarde të unifikua-

ra, pa udhëzime qendrore të detajuara dhe pa garanci të financimit afatgjatë, përpjekjet e tyre mbeten të shpërndara dhe shpesh të pa-qëndrueshme.

Ky hendek i kapaciteteve dhe mungesa e drejtimit strategjik krijojnë një peizazh digjital shumë të pabarabartë mes komunave – disa bëjnë hapa të rëndësishëm, ndërsa të tjerat mbeten në nivelin bazik të funksionalitetit. Megjithatë, Kosova ka një avantazh të dukshëm: potencialin e të rinjve, të cilët mund të shndërrohen në forca shtytëse për një administratë lokale më moderne, transparente dhe analitike. Nëse ky potencial kanalizohet drejt profesionit publik përmes programeve të dedikuara të trajnimit, praktikave profesionale dhe

inkubatorëve të inovacionit lokal, komunat mund të ndërtojnë kapacitete që i rezistojnë kohës dhe që i përshpejtojnë reformat.

Sfidat që mbeten — standardizimi i të dhënave, siguria kibernetike, kultura organizative dhe koordinimi vertikal mes nivelit qendror dhe lokal — nuk mund të zgjidhen përmes iniciativave të izoluara. Ato kërkojnë një qasje të integruar, të udhëhequr nga një Strategji Kombëtare për Transformimin Digjital Lokal (2026–2030), e cila do të përcaktojë rolet, standardet dhe objektivat e përbashkëta për të gjitha komunat. Vetëm një qasje e tillë e përbashkët mund ta kthejë digjitalizimin nga një seri projektesh sporadike në një proces të qëndrueshëm, të matshëm dhe të besueshëm për qytetarët.

REPUBLIC OF KOSOVO - AI-ASSISTED GOVERNANCE LAB

Inteligjenca Artificiale për rritje të Transparencës në Nivel Lokal

Në pushtetin lokal, **IA ka potencial të madh për të ndryshuar mënyrën se si organizohen proceset e punës.** Automatizimi i detyrave rutinore — nga regjistrimi i kërkesave, te menaxhimi i dokumenteve dhe përpunimi i kërkesave të qytetarëve — **e çliron stafin nga angazhimet mekanike** dhe u jep hapësirë për detyra tjera.

3.1. Kuptimi dhe rëndësia e inteligjencës artificiale në qeverisjen lokale

Inteligjenca artificiale (IA) përkufizohet si aftësia e sistemeve kompjuterike për të interpretuar të dhëna, për të mësuar nga përvoja dhe për të marrë vendime ose rekomandime që mbështesin vendimmarrjen njerëzore. Në thelb, IA ndërton modele që imitojnë mënyrën si njerëzit perceptojnë, analizojnë dhe reagojnë ndaj informacionit, duke mundësuar automatizimin e proceseve komplekse dhe përmirësimin e cilësisë së vendimeve (Russell & Norvig, 2021).

Në qeverisje, përdorimi i IA-së shtrihet përtej automatizimit bazik të detyrave. Përmes analizës parashikuese, IA mund të identifikojë trende, të parashikojë kërkesën për shërbime dhe të ndihmojë institucionet të marrin vendime të bazuara në të dhëna. Mësimi i makinerive (machine learning) mund të optimizojë ofrimin e shërbimeve në kohë reale, ndërsa përpunimi i gjuhës natyrore krijon mundësi të reja për komunikim të drejtpërdrejtë me qytetarët. Këto teknologji i lejojnë komunat të përpunojnë vëllime të mëdha të dhënash buxhetore, demografike, administrative dhe urbane në nivele efikasiteti që administrata tradicionale nuk mund t'i arrijë.

Në pushtetin lokal, IA ka potencial të madh për të ndryshuar mënyrën se si organizohen proceset e punës. Automatizimi i detyrave rutino-

re — nga regjistrimi i kërkesave, te menaxhimi i dokumenteve dhe përpunimi i kërkesave të qytetarëve — e çliron stafin nga angazhimet mekanike dhe u jep hapësirë për detyra tjera. Në të njëjtën kohë, kapacitetet analitike të IA-së lejojnë komunat të identifikojnë modele buxhetore, të parashikojnë shpenzimet dhe të planifikojnë investimet më mirë, duke e kthyer menaxhimin lokal në një proces të orientuar nga të dhënat.

Përfitimet zgjerohen edhe në marrëdhëniet me qytetarët. Asistentët virtualë të bazuar në IA mund të ofrojnë informacione të menjëhershme, të shpjegojnë procedurat administrative dhe të reduktojnë varësinë nga sportelet fizike. Kjo rrit qasjen në shërbime, ul kohën e pritjes dhe e bën pushtetin lokal më transparent dhe më të parashikueshëm. Po ashtu, përmes monitorimit të performancës në kohë reale — numri i kërkesave, vonesat, pengesat dhe ngarkesa e stafit — IA ndihmon në identifikimin e problemeve strukturore dhe përmirësimin e vazhdueshëm të proceseve.

Megjithatë, përdorimi i IA-së kërkon kujdes të veçantë. Pa rregulla të qarta për mbrojtjen e të dhënave, pa standarde të transparencës algoritmike dhe pa mekanizma mbikëqyrës, ekziston rreziku që algoritmet të prodhojnë vendime të padrejta, të riprodhojnë paragjykim apo të krijojnë hapësirë për abuzime administrative. Për këtë arsye, zbatimi i IA-së duhet

të mbështetet në një bazë të fortë ligjore, etike dhe institucionale, duke përfshirë standarde të qarta, protokolle sigurie dhe ngritje të kapaciteteve profesionale brenda komunave.

Në thelb, IA për pushtetin lokal është një mundësi që mund të përshpejtojë transformimin digjital dhe të rrisë efikasitetin, por gjithmonë me përgjegjësi, transparencë dhe kontroll. Vetëm nëse ndërtohet mbi struktura të qëndrueshme ligjore, organizative dhe teknike, IA mund të prodhojë rezultate të besueshme dhe të qëndrueshme për administratën lokale dhe qytetarët.

3.2. Trendet ndërkombëtare dhe mësimet për Kosovën

Në vitin 2024, Bashkimi Evropian miratoi “AI Act”, rregulloren e parë të detajuar për përdorimin e përgjegjshëm të inteligjencës artificiale (European Commission, 2024). Ky akt kategorizon sistemet e AI-së sipas rrezikut (i lartë, mesatar, i ulët) dhe detyron institucionet publike të publikojnë transparencën e algoritmeve që ndikojnë në vendimmarrje.

Në disa vende evropiane, përdorimi i inteligjencës artificiale në nivel lokal është bërë pjesë normale e funksionimit të administratës. Finlanda dhe Holanda, për shembull, e përdorin IA-në për të analizuar trafikun urban, për të monitoruar mjedisin dhe për të përpunuar automatikisht kërkesat për ndihmë sociale — procese që dikur kërkonin kohë të gjatë dhe angazhim të konsiderueshëm njerëzor. Në qytete si Helsinki, chatbot-ët janë shndërruar në pikën e parë të kontaktit për qytetarët, duke ofruar udhëzime të menjëhershme dhe të personalizuara për një gamë të gjerë shërbimesh publike.

Estonia ka shkuar edhe më larg me sistemin KrattAI, një asistent virtual shtetëror që i lidh qytetarët me institucionet publike përmes një platforme të vetme, duke e bërë komunikimin me administratën më të thjeshtë, më të qasshëm dhe më efikas. Ky model është ndër më

të avancuarit në Evropë dhe tregon potencialin real të IA-së kur ajo ndërtohet mbi një arkitekturë të qëndrueshme digjitale.

Shembujt e këtyre vendeve nxjerrin në pah tri mësimet kyçe: së pari, qeverisja transparente e IA-së është thelbësore, prandaj shumë prej këtyre shteteve mbajnë regjistra publikë të algoritmeve që përdor administrata. Së dyti, standardizimi i të dhënave është kusht për trajnimin korrekt të modeleve të IA-së, duke shmangur gabimet dhe vendimet e pasakta. Së treti, edhe sistemet më të avancuara mbështeten në mbikëqyrje njerëzore për të garantuar që teknologjia funksionon në mënyrë të drejtë, të paanshme dhe të përgjegjshme.

Këto praktika tregojnë qartë se IA ka potencial transformues, por vetëm nëse përdoret mbi parime të transparencës, standardizimit dhe kontrollit publik.

Për Kosovën, ku infrastruktura digjitale po konsolidohet, këto modele mund të përshtaten në mënyrë graduale — fillimisht në komuna me kapacitete më të zhvilluara dhe më pas në të tjerat.

Rasti i “Diella”-s në Shqipëri

Në fillim të vitit 2025, Shqipëria u bë qendra e debatit ndërkombëtar kur prezantoi “Diella” – një inteligjencë artificiale e krijuar nga Agjencia Kombëtare për Shoqërinë e Informacionit (AKSHI) dhe e integruar në platformën qendrore e-Albania. Fillimisht, Diella u shfaq si një asistent virtual që ndihmon qytetarët të navigojnë shërbimet publike, të marrin informacione mbi procedurat administrative dhe të komunikojnë me administratën në mënyrë të thjeshtë dhe të menjëhershme. Përmes ndërfaqes së saj vizuale dhe zërit të natyrshëm, ajo u mendua si një mënyrë për të afruar qytetarin me shtetin dhe për të ulur distancën burokratike që për shumë vite ka karakterizuar shërbimin publik në vend.

Por vetëm disa muaj më vonë, qeveria shqiptare e çoi më tej këtë eksperiment, duke e emëruar Diellën si “Ministre Shteti për Inteligjencën Artificiale” – një vendim që solli vëmendjen e mediave botërore. Ky ishte rasti i parë në histori që një sistem inteligjent, i gjenëruar nga algoritmi, zë një pozicion zyrtar në kabinetin qeveritar.

Kryeministri shqiptar Edi Rama e prezantoi këtë si “një hap drejt së ardhmes”, një përpjekje për ta futur inteligjencën artificiale në qendër të qeverisjes moderne.

Megjithatë, ky veprim ngriti edhe shumë dilema të thella ligjore, etike dhe filozofike. Përderisa kundërshtarët politik të z. Rama e quajtën emërimin e Diellës “një spektakël politik”, ekspertët e teknologjisë dhe të së drejtës theksuan rrezikun që një entitet jo-njerëzor të marrë rol institucional pa pasur përgjegjësi morale apo ligjore. Kush mban përgjegjësi për një vendim të marrë nga një algoritëm? Si mund të garantohet që informacionet që Diella përdor nuk janë të manipuluara apo të njëanshme? Dhe mbi të gjitha, a mund të ketë demokraci pa ndërmjetësim njerëzor? Këto pyetje i dhanë rastit të Shqipërisë një dimension shumë më të gjerë sesa një eksperiment teknologjik – duke e kthyer atë në reflektim për kufijtë e qeverisjes digjitale.

Përtej debatit politik, Diella shënon një moment të rëndësishëm për mënyrën se si teknologjia po futet në administratën publike. Ajo ka potencialin të shërbejë si model për mënyrën se si mund të përdoren sistemet inteligjente për të rritur efikasitetin dhe transparencën në ofrimin e shërbimeve. Nëse implementohet me rregulla të qarta, me mbikëqyrje të fortë njerëzore dhe me etikë institucionale, një sistem si Diella mund të ndihmojë qytetarët të kenë akses më të shpejtë në informata, të shmangin burokracinë dhe të ndihen më të përfshirë në vendimmarrje. Por nëse përdoret pa kontroll dhe pa transparencë, rrezikon të shndërrohet në simbol të manipulimit teknologjik dhe të përqendrimit të pushtetit në duar të pakta.

Rasti i Diellës në Shqipëri është një pasqyrë e qartë e kontradiktave të epokës digjitale: njëkohësisht frymëzues dhe shqetësues. Për vende si Kosova, që janë në fazat e para të transformimit digjital, ky rast shërben si mësim se digjitalizimi i shtetit duhet të ndërtohet mbi besim, transparencë dhe kontroll demokratik, përndryshe, inovacioni rrezikon të humbasë kuptimin e vet themelor: t’i shërbejë njeriut.

3.3. Aplikimet e mundshme të AI në administratën lokale të Kosovës

IA hap një bazë të gjerë mundësish praktike për pushtetin lokal, duke ndikuar drejtpërdrejt në cilësinë e shërbimeve dhe në mënyrën si komunat i menaxhojnë proceset e tyre të përditshme.

Në radhë të parë, IA mund të përdoret për krijimin e asistentëve virtualë që ndërveprojnë me qytetarët në kohë reale. Chatbot-ët komunalë mund të përgjigjen për çështje të zakonshme si oraret e shërbimeve, dokumentet e nevojshme apo procedurat e aplikimit, duke reduktuar ndjeshëm ngarkesën administrative dhe duke rritur kënaqësinë e qytetarëve në marrjen e informacionit të saktë dhe të shpejtë.

Po aq e rëndësishme është edhe aftësia e IA-së për të analizuar dokumente publike. Me anë të përpunimit të gjuhës natyrore, sistemet e IA-së mund të shqyrtojnë kontrata, vendime, raporte buxhetore apo dokumente administrative dhe të nxjerrin automatikisht përmbajtje relevante, afate, indikatorë të performancës ose parregullsi të mundshme. Një analizë e tillë e strukturuar rrit transparencën dhe ndihmon në auditime të brendshme më të shpejta dhe më efikase.

IA ofron gjithashtu potencial të madh në menaxhimin financiar lokal. Përmes analizës së shpenzimeve dhe identifikimit të anomalive në transaksione, vonesave në pagesa apo devijimeve buxhetore, komunat mund të përmirë-

Së fundi, **IA mund të bëhet mjet kyç për monitorimin e performancës** institucionale në nivel komunal. Duke **analizuar të dhënat** që komunat raportojnë rregullisht te MAPL, sistemet e IA-së mund të gjenerojnë raporte automatike të performancës në **kohë reale**.

sojnë llogaridhënien dhe të bëjnë planifikim më të saktë afatmesëm. Kjo qasje proaktive e kthen menaxhimin financiar nga një proces reaktiv në një sistem paralajmërues që synon parandalimin e gabimeve dhe abuzimeve.

Në fushën e ankesave qytetare, algoritmet e klasifikimit mund të përdoren për t'i renditur ankesat sipas temës, urgjencës apo lokacionit. Një sistem i tillë mundëson reagim më të shpejtë dhe më të drejtëpriorizuar nga komuna, duke krijuar ndjenjë më të madhe përfshirjeje dhe dëgjueshmërie te qytetarët.

Së fundi, IA mund të bëhet mjet kyç për monitorimin e performancës institucionale në nivel komunal. Duke analizuar të dhënat që komunat raportojnë rregullisht te MAPL, sistemet e IA-së mund të gjenerojnë raporte automatike të performancës në kohë reale. Kjo ndihmon në identifikimin e komunave që performojnë mirë, të atyre që kanë ngecje dhe të fushave ku nevojitet ndërhyrje teknike ose mbështetje politike, duke e orientuar procesin e qeverisjes.

3.4. Etika, transparenca dhe rreziqet e AI-së

Përdorimi i inteligjencës artificiale sjell një potencial të madh për përmirësimin e shërbimeve publike, por ai vjen gjithashtu me rreziqe etike që nuk mund të anashkalohen. Përvoja evropiane dhe udhëzimet e organizatave ndërkombëtare tregojnë se algoritmet mund të riprodhojnë ose edhe të thellojnë pabara-

zitë ekzistuese, sidomos kur trajnohen me të dhëna të njëanshme. Në këto raste, vendimet e automatizuara mund të krijojnë trajtim të padrejtë për grupe të caktuara qytetarësh, duke cenuar barazinë e qasjes në shërbime.

Një tjetër sfidë madhore lidhet me privatësinë dhe mbrojtjen e të dhënave personale. Administratat publike grumbullojnë sasi të mëdha informacioni mbi qytetarët, dhe përdorimi i IA-së e shton rrezikun që këto të dhëna të përpunohen në mënyrë të pasigurtë apo në kundërshtim me kornizat ligjore. Në mungesë të kontrolleve të forta dhe rregullave të qarta, mbledhja e të dhënave mund të çojë në shkelje të privatësisë dhe në përdorim të paautorizuar të informacionit.

Po aq e rëndësishme është çështja e transparencës. Shpesh qytetarët nuk mund ta dijnë nëse një vendim administrativ është ndikuar nga një sistem i IA-së, cilat të dhëna janë përdorur për ta gjeneruar atë vendim dhe nëse algoritmi ka ndonjë paragjykim të brendshëm. Kjo mungesë qartësie mund ta dëmtoj besimin publik dhe e bën administratën më pak të përgjegjshme. Në të njëjtën linjë qëndron edhe problemi i llogaridhënies: kur një algoritëm gabon — duke refuzuar një kërkesë të vlefshme, duke përpunuar gabim një dokument, apo duke klasifikuar në mënyrë të pasaktë një çështje — mbetet e paqartë kush mban përgjegjësi: institucioni, zhvilluesi i teknologjisë, apo algoritmi vetë.

Pikërisht për këto arsye, përdorimi i IA-së në pushtetin lokal të Kosovës duhet të mbësh-

tetet në parimet e inteligjencës artificiale me përgjegjësi. Kjo nënkupton që sistemet e IA-së duhet të ndërtohen mbi bazën e ligjshmërisë dhe etikës, të jenë transparente dhe të gjurmueshme, të funksionojnë gjithmonë nën mbikëqyrje njerëzore dhe të garantojnë siguri të plotë të të dhënave. Për më tepër, IA duhet të synojë ndikim pozitiv shoqëror dhe të mos krijojë pabarazi të reja në qasjen ndaj shërbimeve publike.

Në këtë kuadër, krijimi i një Kodi Etik Kombëtar për përdorimin e IA-së në qeverisje do të ishte një hap i domosdoshëm. Një dokument i tillë do të përcaktonte rregullat, standardet dhe përgjegjësitë institucionale, duke i dhënë Kosovës një bazë të qartë dhe të besueshme për të zhvilluar teknologjinë në mënyrë të sigurt dhe të drejtë.

3.5. Korniza ligjore dhe përafrimi me standardet evropiane

Kosova aktualisht nuk ka një ligj të posaçëm për inteligjencën artificiale, dhe kjo e lë vendin pa një kornizë të qartë që përcakton mënyrën e përdorimit, mbikëqyrjes dhe llogaridhënies së sistemeve të IA-së në sektorin publik. Megjithatë, në dokumentet strategjike ekzistuese, veçanërisht në Strategjinë e Qeverisjes Elektronike 2023–2027, vërehet një orientim drejt përdorimit të teknologjive të avancuara, përfshirë automatizimin, analizën e të dhënave dhe shërbimet digjitale që mundësohen nga sistemet inteligjente. Strategjia e sheh teknologjinë si mjet për inovacion publik dhe modernizim të shërbimeve, edhe pse inteligjenca artificiale nuk trajtohet ende si fushë e rregulluar në mënyrë të veçantë.

Në nivel rajonal, organizatat që monitorojnë zhvillimet digjitale në Ballkanin Perëndimor nënvizojnë nevojën që vendet e rajonit të përgatiten për qasjet e reja evropiane, përfshirë harmonizimin progresiv me parimet e Aktit Evropian për Inteligjencën Artificiale (EU AI Act). Ky përafrim është thelbësor, sidomos për ven-

det që synojnë integrim më të thellë me tregun dhe standardet e BE-së, pasi ofron qartësi mbi kategoritë e rrezikut, transparencën e sistemeve inteligjente dhe përgjegjësinë institucionale në rast gabimesh të algoritmeve.

Raportet rajonale gjithashtu sugjerojnë se Ballkani Perëndimor mund të përshpejtojë adoptimin e teknologjisë përmes “sandbox-eve të politikave” — mjedise të kontrolluara testimi ku institucionet publike mund të eksperimentojnë me përdorime të vogla të IA-së nën mbikëqyrjen e ekspertëve dhe pa rrezikuar sigurinë apo privatësinë e qytetarëve. Këto iniciativa paraqiten si praktika të mira ndërkombëtare që lejojnë testim gradual, mësim institucional dhe ndërtim kapacitetesh pa ekspozuar publikun ndaj rreziqeve të panevojshme.

Në këtë drejtim, institucionet përgjegjëse në Kosovë, si Agjencia e Shoqërisë së Informacionit dhe mekanizmat përgjegjës për qeverisjen lokale, mund të luajnë rol kyç në krijimin e një kuadri të qartë për përdorimin e IA-së në nivel lokal: standarde minimale teknike, parime të mbrojtjes së të dhënave, udhëzime për transparencën algoritmike dhe praktika të mbikëqyrjes njerëzore. Një kornizë e tillë do t'i ndihmonte komunat të përdorin IA-në në mënyrë të sigurt, të etikshme dhe të kontrolluar, duke përshpejtuar transformimin digjital pa komprometuar të drejtat e qytetarëve.

3.6. Hapat praktikë për përfshirjen e AI-së në komunat e Kosovës

Për të siguruar një qasje të qëndrueshme dhe të kontrolluar ndaj përdorimit të inteligjencës artificiale në pushtetin lokal, Kosova ka nevojë për një proces të qartë dhe të strukturuar të integritetit të IA-së në administratë. Hapi i parë është vlerësimi i gatishmërisë së të dhënave. MAPL, në bashkëpunim me komunat dhe aktorë ekspertë si Open Data Kosovo, mund të kryejë një auditim gjithëpërfshirës të cilësisë, standardizimit dhe disponueshmërisë së të dhënave lokale — një bazë e domosdoshme

për çdo projekt të IA-së. Vetëm kur komunat e dinë se çfarë të dhënash kanë, në çfarë formati dhe me çfarë cilësie, mund të fillojë ndërtimi i aplikimeve inteligjente që japin rezultat.

Në fazën e dytë, pilotimet e IA-së duhet të përqendrohen në raste përdorimi me impakt të shpejtë dhe rrezik të ulët. Asistentët virtualë për komunikim me qytetarët, analizat automatike të buxheteve dhe klasifikimi i ankesave janë shembuj praktikë që mund të japin rezultate të prekshme brenda një periudhe të shkurtër. Këto zgjidhje e thjeshtojnë procesin administrativ, rrisin efikasitetin dhe përmirësojnë transparencën, duke i dhënë pushtetit lokal motivim dhe besim për të avancuar më tej.

Përzgjedhja dhe prokurimi i teknologjive të IA-së duhet të bëhen me kujdes të veçantë etik. Çdo kontratë publike që përfshin IA duhet të parashohë transparencë të algoritmeve, dokumentim të mënyrës së trajnimit dhe mundësi për auditim të pavarur etik. Kjo garanton që teknologjia e përdorur nga komunat funksionon në mënyrë të drejtë, të përgjegjshme dhe të mbrojtur nga paragjykimet.

Ndërtimi i kapaciteteve institucionale mbetet një shtyllë po aq e rëndësishme. Programet e “AI literacy” — që synojnë zhvillimin e aftësive të stafit komunal për të kuptuar, vlerësuar dhe përdorur IA-në — mund të organizohen në partneritet me organizatat që punojnë në transformimin digjital. Një qasje e tillë jo vetëm që profesionalizon administratën lokale, por aktivizon edhe të rinjtë që mund të kontribuojnë në sektorin publik.

Një hap tjetër strategjik është krijimi i laboratorëve rajonalë të IA-së, të cilët do të funksiononin si qendra inovacioni dhe bashkëpunimi. Në këto laboratorë, komunat, universitetet dhe sektori privat mund të zhvillojnë zgjidhje të reja, të testojnë aplikime të IA-së dhe të ndajnë njohuritë praktike për përdorimin e teknologjisë në shërbimet publike.

Së fundi, për të siguruar që transformimi digjital të mos mbetet i izoluar në disa komuna të avancuara, është i nevojshëm koordinimi ndërkomunal. Krijimi i një rrjeti kombëtar të komunave digjitale do t’u mundësonte komunave të ndajnë përvoja, të shkëmbejnë praktikën e mira dhe të standardizojnë qasjet teknike për përdorimin e IA-së. Një rrjet i tillë do të krijonte kohezion, do të ulte kostot e mësimin dhe do të siguronte që të gjitha komunat, pavarësisht madhësisë apo kapaciteteve, të përfitojnë nga mundësitë që sjell inteligjenca artificiale.

IA mund të shndërrohet në katalizator të transformimit digjital në nivel lokal në Kosovë, nëse përdoret me kujdes, etikë dhe planifikim të qartë. Integrimi i saj kërkon investim në të dhëna cilësore, aftësi njerëzore, mbrojtje ligjore dhe bashkëpunim institucional.

Nëse komunat ndërtojnë besimin publik përmes transparencës algoritmike dhe përfshirjes qytetare, IA mund të bëhet mjet i fuqishëm për transparencë, efikasitet dhe inovacion demokratik.

Përfundime dhe Rekomandime

Transformimi digjital i pushtetit lokal në Kosovë kërkon një qasje më të thellë, më të strukturuar dhe më të koordinuar sesa ajo që ekziston sot. Analiza e situatës tregon se komunat kanë bërë përparime të rëndësishme, por këto hapa kanë qenë të fragmentuar, të pakoordinuar dhe shpesh të varur nga projektet e donatorëve. Për ta kthyer digjitalizimin në proces të qëndrueshëm shtetëror, nevojiten disa veprime strategjike dhe të orientuara qartë.

1. Nevoja për vizion të përbashkët kombëtar

Transformimi digjital në Kosovë ka avancuar dukshëm në nivel qendror, ndërsa niveli lokal shpesh ka ngecje në proces. Mungesa e një strategjie të posaçme kombëtare për qeverisjen digjitale lokale ka krijuar qasje të ndryshme nga komuna në komunë, duke prodhuar standarde të pabarabarta dhe rezultate të paqëndrueshme. Për këtë arsye, institucionet qendrore, në koordinim të ngushtë duhet të hartojnë strategji kombëtare për transformim digjital të qeverisjes lokale, të harmonizuara me objektivat e BE-së në kuadër të "Digital Decade 2030". Kjo strategji do të lidhte nivelin qendror me atë lokal dhe të vendosë digjitalizimin e komunave në prioritet të politikave shtetërore.

2. Standardizimi

Një nga pengesat më të mëdha aktuale është fragmentimi i sistemeve dhe mungesa e standardeve të përbashkëta. Të dhënat regjistrohen në formate të ndryshme, platformat nuk komunikojnë mes vete dhe shumë procese mbeten të mbyllura brenda komunave. Të gjitha komunat duhet të adoptojnë standarde të përbashkëta për formatet e të dhënave, sigurinë digjitale dhe mënyrën e raportimit administrativ. Kjo do të krijonte bazën teknike për një administratë moderne dhe efikase.

3. Përfshirja e të rinjve

Të rinjtë përfaqësojnë potencialin më të madh të vendit në procesin e digjitalizimit. Pushteti lokal duhet të mos i shohë të rinjtë vetëm si përfitues të shërbimeve, por si bashkë-krijues të tyre. Krijimi i Digital Youth Labs dhe programeve të praktikës brenda administratave lokale do t'u mundësonte të rinjve të punojnë drejtpërdrejt në dizajnimin dhe implementimin e sistemeve digjitale, duke sjellë kreativitet, energji dhe perspektiva të reja në proceset publike. Përfshirja e tyre jo vetëm që e rrit kapacitetin e komunave, por krijon edhe një kulturë të re të inovacionit publik.

4. Përdorimi i përgjegjshëm i IA-së

Me rritjen e interesit për përdorimin e inteligjencës artificiale në administratë, bëhet e domosdoshme që ky proces të udhëhiqet nga parime të qarta etike dhe ligjore. Miratimi i një Kodi Etik Kombëtar për përdorimin e IA-së në sektorin publik do të garantonte transparencë, gjurmim dhe mbrojtje të të dhënave personale. Komunitatet, ndërkohë, duhet të krijojnë Regjistratë të IA-së (AI Registers) për çdo përdorim të teknologjive të tilla, duke siguruar që qytetarët të dinë se ku, si dhe për çfarë përdoren sistemet inteligjente. Kjo do të ndërtonte besim publik dhe do të minimizonte rrezikun e keqpërdorimeve.

5. Zhvillimi i kapaciteteve dhe bashkëpunimi institucional

Transformimi digjital nuk mund të ndodhë pa njerëz të përgatitur. Institucionet duhet të krijojnë një program kombëtar të trajnimit për zyrtarët komunalë, i fokusuar në sigurinë digjitale, menaxhimin e të dhënave dhe përdorimin e inteligjencës artificiale. Në të njëjtën kohë, krijimi i një Rrjeti të Komuniteteve Digjitale do të mundësonte shkëmbimin e praktikave të mira, koordinimin horizontal dhe ndërtimin e një kulture bashkëpunimi mes komuniteteve. Një rrjet i tillë do ta shndërronte digjitalizimin nga proces individual i secilës komuniteti në një projekt të përbashkët kombëtar.

Referencat

- Agjencia e Komunikimeve Elektronike dhe Postare. (2024). *Raporti vjetor për tregun e komunikimeve elektronike*. Prishtinë.
- Agjencia e Statistikave të Kosovës. (2024). *Rezultatet paraprake të Regjistrimit të Popullsisë, Ekonomive Familjare dhe Banesave 2024 (ReKos 2024)*. Prishtinë.
- Banka Botërore. (2024). *Raporti për Klimën dhe Zhvillimin: Kosova*. Uashington, DC: Banka Botërore.
- Bloch, C., Moszoro, M., Wang, M., van Brunschot, F., & Hürçan, Y. (2025). *Përdorimi i digjitalizimit për përmirësimin e financave publike në Kosovë* (Raport i FMN-së, Selected Issues Paper No. 2025/006). Fondi Monetar Ndërkombëtar.
- City of Helsinki. (2023). *Regjistri i AI: Inteligenca artificiale transparente në Helsinki*. <https://ai.hel.fi>
- DARE Network. (2025). *Puna rinore digjitale dhe pjesëmarrja në Evropë*. Bruksel.
- DCAF – Qendra e Gjenevës për Qeverisje të Sektorit të Sigurisë. (2021). *Strategjitë kombëtare të sigurisë kibernetike në ekonomitë e Ballkanit Perëndimor*. Gjenevë.
- Democracy for Development Institute. (2025). *Komunat në Epokën Digjitale: Nga planet te klikimet!*. Prishtinë.
- Gasco-Hernández, M. (2024). *Transformimi digjital i qeverive lokale*. Taylor & Francis.
- Instituti Demokratik i Kosovës. (2024). *Transparenca e Komunave në Kosovë 2024*. Prishtinë.
- Komisioni Evropian. (2021). *Busulla Digjitale 2030: Rruga evropiane drejt Dekadës Digjitale*. Bruksel.
- Komisioni Evropian. (2024). *Akti i Bashkimit Evropian për Inteligjencën Artificiale (EU AI Act)*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu>
- Lëvizja FOL. (2025). *Reforma e administratës publike në Kosovë: Sfidat, analiza dhe rekomandimet për hapat e ardhshëm*. Prishtinë.
- Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal. (2023). *Raporti për kapacitetet digjitale të komunave të Kosovës*. Prishtinë.
- Ministria e Punëve të Brendshme – Republika e Kosovës. (2023). *Strategjia e Qeverisjes Elektronike 2023–2027*. Prishtinë.
- OECD. (2023). *Indeksi i Qeverisjes Digjitale 2023*. OECD Publishing.
- Open Data Kosovo. (2022). *Raporti i Agjendës Digjitale të Kosovës 2022*. <https://opendatakosovo.org>
- Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë. (2022). *Mbrojtja e infrastrukturës kritike në Kosovë*. Prishtinë.
- Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë. (2024). *Rruga drejt qëndrueshmërisë: Qeverisja dhe ndërtimi i kapaciteteve në mbrojtjen kibernetike dhe infrastrukturën kritike të Kosovës*. Prishtinë.
- Këshilli për Bashkëpunim Rajonal. (2021). *Aftësitë digjitale në Ballkanin Perëndimor*. Sarajevë.
- Russell, S., & Norvig, P. (2021). *Inteligenca Artificiale: Një qasje moderne* (Botimi i 4-t). Pearson.
- UNDP Kosova. (2022). *Raporti për Aftësitë Digjitale për Qeverisjen Lokale*. Prishtinë.
- UNDP Kosova. (2025). *Profili i Zhvillimit Digjital: Kosova*. <https://www.undp.org/kosovo/publications/digital-development-profile>
- UNICEF Kosova. (2021). *Vlerësimi i programit Techstitution*. Prishtinë.
- Western Balkans Info Hub. (2018). *Agjenda Digjitale për Ballkanin – Digjitalizimi*. Vjenë.
- Western Balkans Info Hub. (2025). *Kosova në Agjendën Digjitale të Ballkanit Perëndimor*. Bruksel.

